

© Feministische uitgeverij De Bonte Was, Amsterdam 1978

'VROUWEN OVER HULP BIJ ZIEKTE EN PROBLEMEN',

Amsterdam 1978, PAG 107, 108 EN 109

Vrouwen Bellen Vrouwen

Geschreven door vrouwen van de vrouwentelefoon.

Vrouwen als zodanig vormen geen erkende probleemgroep, ofwel: hun problemen worden niet genoeg au serieux genomen om ze specifieke, op hun problemen gerichte hulp te bieden.

Er zijn talloze voorbeelden van het onbegrip dat vrouwen tegenkomen in de hulpverlening. Er is een specifieke vrouwenproblematiek met de daaruit voortvloeiende geestelijke en lichamelijke nood. Maar bij artsen, psychotherapeuten, ambtenaren, sociale diensten, pastores enz. zien we nog veel ongelooft en skepticisme. 'Er zijn geen vrouwen- of mannenproblemen', zo zei mij een psychiater twee jaar terug. 'Ik zie alleen mensenproblemen. Vrouwen zijn zelf de oorzaak van wat ze als discriminatie voelen. Ze discrimineren zichzelf door hun probleem te isoleren, in vrouwenhuizen te gaan zitten, een aparte telefoon op te richten of mannen uit een internationaal tribunaal te weren'.

Toen in december '72 de eerste plannen voor de opvangtelefoon werden gemaakt, adviseerde een als zeer verlicht bekende psychiater ons 'om toch in een vroeg stadium de man erbij te betrekken'. Dat was in de tijd dat de vrouwenpraatgroepen begonnen te draaien. En wat een hoofdgeschud riepen deze groepen al niet op! Skepsis en afkeer waren op zichzelf wel te verklaren natuurlijk. Men voorzag de mogelijkheid dat, als vrouwen zich bewust gingen worden van hun eigen identiteit en hun kracht als groep, dit kon leiden tot een enorme ommekeer in de verhoudingen en een ernstige aantasting zou kunnen betekenen van het heersende patriarchale stelsel. En inderdaad zijn dit ook de elementen gebleven die tot onze schijnbare ongewelddadige, geduldige vrouwenrevolutie hebben geleid en er nog steeds de stuwende krachten van vormen. De angst voor het zelf-isolement van vrouwen als groep is dus inderdaad gegrond. De uiterlijke geweldloosheid verbergt de desintegrerende kracht van de nieuwe bewustwording, die alles waar vrouwen actief bij betrokken zijn beïnvloedt. '

In de tijd dat de belangrijkste emancipatiebewegingen werden opgericht ('69-'72) was het 'vrouwenprobleem' nog ternauwernood duidelijk. Er was veel aandacht voor diskriminatie in concrete maatschappelijke situaties zoals arbeid, onderwijs, wonen, enz. Pas langzaam aan drong door hoeveel er in menselijke relaties zélf mis was.

Ik was al geruime tijd actief bij Man-Vrouw-Maatschappij, maar ontdekte dat ik met de vrouwen daar wel als kameraad omging maar dat we niet toekwamen aan praten over onze diepste gevoelens, emoties en frustraties. Met een paar andere vrouwen sloot ik me aan bij een van de Amsterdamse praatgroepen.

De ontdekking, in de praatgroep, dat problemen waar we individueel last van hadden door zoveel andere vrouwen precies zo ervaren werden, dezelfde verlamningsverschijnselen hadden opgeleverd, had op velen van ons een onbeschrijfelijk effect. De belangrijkste ontdekking was wel: de overbodigheid en maatschappelijke bepaaldheid van heel veel van onze problemen. Vrouwen beseften ook dat ontelbare andere vrouwen, als ze tot hetzelfde inzicht konden komen, hun eigen leven veel beter zouden kunnen besturen. Geen wonder dus dat na twee jaar praatgroepen (inmiddels schoten die als paddestoelen overal uit de grond) vrouwen allerlei acties tot onderlinge hulp aan vrouwen gingen voeren.

In dit kader ontstonden niet alleen de eerste vrouwenkongressen, maar ook het eerste vrouwenhuis, vrouwen-gezondheidsgroepen, de vrouwentelefoon enzovoort.

Het principe was daarbij steeds dat van de praatgroepen: je helpt elkaar om tot zelfbewustwording en zelfontplooiing te komen - je leert aan en door elkaar. Binnen deze groepen bestond geen hiërarchie. Het principe dat leidinggeven nodig kan zijn werd niet ontkend, maar wel met de grootste terughoudendheid bekeken. Hoe gebruik je praten als middel tot herkenning van elkaars identiteit, in plaats van als middel tot macht en onderdrukking, was een thema dat als een rode draad door talloze discussies heenliep. Dit was een van de oorzaken waardoor het idee van een vrouwen telefoon zo aansprak. Veel van de maatschappelijke franje en van de komplikaties van het gewone contact vallen aan de telefoon weg. Bovendien was praten door vrouwen onder elkaar al ervaren als een effectief hulpmiddel, veel effectiever dan menig gesprek met officiële hulpverleners.

Eind '72 werd dus een oud plan van MVM (het oprichten van een telefoniese opvang, evt. met gesprekscentrum, voor de vele zich emanciperende mensen die, net als wijzelf, soms voor onoplosbare problemen stonden die zelfs tot krisistoestanden konden leiden) opnieuw bezien.

Een paar vrouwen uit de vrouwenbeweging en maatschappelijk werk raadpleegden alle mogelijke andere telefoondiensten, o.a. de SOS-dienst, maar steeds bleek hun uitgangspunt het onze op geen enkele manier te overlappen. En langzamerhand drong zich steeds meer het idee bij ons op: waarom geen telefoon speciaal voor vrouwen? Boos liepen sommige mensen weg, maar we bleven bij de konklusie dat we

1. ons moesten beperken tot de meest achtergestelde en meest geïsoleerde groep, de vrouwen, en
2. dat we onze aktieradius moesten beperken tot Amsterdam en omstreken, in de hoop dat andere plaatsen zelf een telefoondienst zouden beginnen - wat ook gebeurd is.

Veel mensen verdwenen tijdens de voorbereidingen, mensen uit het maatschappelijk werk b.v. die vonden dat we beter de vele bestaande gesubsidieerde instellingen konden infiltreren om ons doel te bereiken, maar ook wel iemand die dacht 'dat wordt toch nooit wat, straks belt er geen kip'. We hadden veel vrouwen nodig; een oproep binnen de vrouwenbeweging en een stukje in het Amsterdamse Parool leverde maar liefst 40 aanmeldingen op, w.o. verscheidene trainsters en onder leiding van een net afgestudeerde andragoge (met wat de SER zo fraai noemt: gezinsverantwoordelijkheid) werd een groot trainingsprogramma opgezet.

De trainingsgroepen startten juli '73 in het Vrouwenhuis. In acht avonden werden vrouwen voorbereid op het telefoon beantwoorden. De training werd gegeven naar het model van het 'empathies' (= invoelend) luisteren, zoals dit ook bij de Margriet-telefoon en de SOS-dienst gebeurt. Onze houding zou dus zijn: luisterend, inlevend, spiegelend - geen opdringen van eigen (feministische) mening, kortom: een luisterend oor, klankbord wezen. (In de loop van de bijna vijf jaar dat de vrouwentelefoon nu bestaat is er veel veranderd. Het woord feministies is wat minder beladen. Er is in de maatschappij meer erkenning voor speciale vrouwenproblematiek. De vrouwen van de vrouwen telefoon kunnen zich feministieser opstellen, wat ook in de training en doelstellingen tot uitdrukking komt).

Geld kwam door donaties van sympatiserende vrouwen en op 1 oktober begon de telefoon te draaien, maandag t/m vrijdag van 9-12 's ochtends en 9-12 's avonds, tijden die prettig in het gehoor lagen. De eerste vrouw die zich meldde vond haar probleem zo goed opgelost, dat ze zich als vrijwilligster meldde. Ze heeft een hele tijd meegedraaid. Een VPRO-verslaggeefster stelde maffe vragen en deelde toen dijenkletsend mee dat we in de uitzending zaten. Een telefoonvrouw hield letterlijk een kind aan de telefoon over: nadat ze zich intensief, ook buiten de telefoon, met een vrouw die in moeilijkheden zat had bemoeid, adopteerde ze tenslotte het kind van die vrouw (toen had ze er vier). Toch was dit niet helemaal wat we hadden bedoeld en uiteraard is Vrouwen bellen Vrouwen niet op deze weg voortgegaan. In principe vermijden we contact buiten de telefoon om. We zijn een anonieme dienst, d.w.z. zowel de vrouw die belt als wijzelf blijven anoniem. Dit is nodig ter bescherming van allebei. Een heel enkele keer gaat er wel eens een van ons naar iemand toe. Een experiment met een spreekuur in het Vrouwenhuis mislukte trouwens. Vaak bellen vrouwen die ons alleen maar vragen mee te tobben en dat doen we natuurlijk ook. Maar je vraagt je na een tijdje wel af: waarom doen we het, kan ze daar niet ook elders voor terecht? Het liefst richten we ons op vrouwen die een beetje kunnen of willen onderzoeken hoe het komt dat ze met de buitenwereld in konflikt zijn geraakt. Een vrouw die weg van huis wil gaan omdat het móet, zal merken dat ze zelf geen cent heeft en ze moet wachten tot de man die ze niet meer wil zien haar iets geeft. Dit is maar één voorbeeld van een thema van gesprek dat voortdurend terugkomt. Wij zouden graag elke vrouw willen aanzetten tot het afleggen van haar passiviteit, haar intense afhankelijkheid van man en omgeving, haar schuldgevoelens. Zal er tot in lengte van dagen een vrouwen telefoon blijven? Geen idee, maar het is net zoiets als vragen: moeder, wanneer is de vrouwenemancipatie klaar?

Nog meer initiatieven die in de jaren 70 vanuit de vrouwenbeweging ontstonden als alternatieve hulpverlening, zoals beschreven in het boekje van de Bonte Was, zijn:

- Vrouwengezondheidscentrum
- Blijf van m'n lijf
- Burenhulp